

Geelbuikvuurpad
Vroedmeesterpad

NIEUWSBRIEF

jaargang 1, nummer 1, december 2000

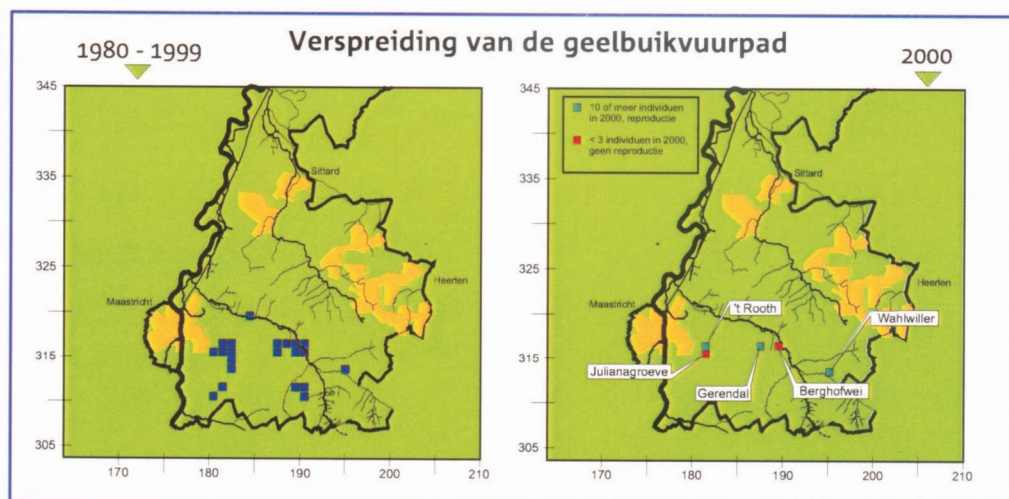
Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

De geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad komen uitsluitend in Zuid-Limburg voor. Ze worden in ons land met uitsterven bedreigd. Om de verdere achteruitgang een halt toe te roepen is door het Ministerie van LNV het 'Beschermingsplan vroedmeesterpad & geelbuikvuurpad' uitgegeven. De in dit plan gepresenteerde maatregelen dienen te worden uitgevoerd in de periode 2000-2004. Er is veel werk te doen! Een goede communicatie tussen alle betrokken

partijen is hierbij van groot belang. Daarom is besloten tot de oprichting van een 'Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad'. In het platform zijn alle partijen vertegenwoordigd die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het behoud van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad.

Om betrokkenen en geïnteresseerden op de hoogte te houden verschijnt er twee maal per jaar een nieuwsbrief. Deze eerste nieuwsbrief is volledig gewijd aan de geelbuikvuurpad.

75 % ACHTERUITGANG IN BEELD

In 2000 is in opdracht van de provincie Limburg, het huidige voorkomen van de geelbuikvuurpad onderzocht. Het aantal vindplaatsen van de geelbuikvuurpad is in 20 jaar tijd met meer dan 75 procent afgenomen. De balans stemt dus niet tot optimisme: anno 2000 zijn er in Limburg nog vijf vindplaatsen, op drie ervan komt nog een min of meer levensvatbare populatie voor. Op de Berghofwei en in de Julianagroeven wordt echter nog maar incidenteel een geelbuikvuurpad gezien. Dit was ooit heel anders. De dramatische achteruitgang van de geelbuikvuurpad was een van de belangrijkste redenen voor de aanleg van enkele honderden poelen in het Mergelland.

BASISBIOTOPEN VOOR GEELBUIKEN

Veel amfibiesoorten profiteren hiervan, helaas blijkt de geelbuikvuurpad te schitteren door afwezigheid. De poelen voldoen eigenlijk te weinig aan de biotoopeisen van de geelbuik en te goed aan de eisen van veel andere soorten. Voor de geelbuik zijn ondiepe, regelmatig droogvallende wateren in een jong successiestadium van levensbelang. De ontwikkeling van een watertype dat voldoet aan deze specifieke eisen is van belang. In 2000 zijn enkele wateren volgens een nieuw principe aangelegd in groeve 't Rooth, ze worden 'basisbiotopen' genoemd. Belangrijk is dat het pionierkarakter er met weinig inspanning behouden kan blijven. De eerste resultaten worden in deze nieuwsbrief besproken.

ONDERZOEK AAN DE GEELBUIKVUURPAD IN 2000

In opdracht van de provincie Limburg en het Ministerie van LNV is dit jaar de situatie van de populaties in de laatste leefgebieden van de geelbuik in Limburg diepgaand onderzocht. Zaken als populatiegrootte, populatieopbouw, aantal en kwaliteit van de voortplantingswateren en het voortplantingssucces kwamen hierbij aan de orde. Op basis van de resultaten is een reeks van noodmaatregelen opgesteld, waarvan de meest urgente reeds zijn voltooid. Het aantal verschillende dieren dat in 2000 is vastgesteld en een schatting van de omvang van de populatie zijn aangegeven in de tabel.

De provincie, de terreinbeherende organisaties en het IKL hebben in het voorjaar hard gewerkt om de eerste herstelmaatregelen voor de geelbuikvuurpad uit te voeren voor het voortplantingsseizoen van 2000 van start ging. We kunnen terugkijken op een geslaagd

voortplantingsseizoen en dat was ook hard nodig, zoals uit de onderzoeksgegevens blijkt. We zijn er nog lang niet, maar de eerste slag is binnen, immers een goede jaarlijkse reproductie is een eerste vereiste op weg naar herstel en uitbreiding van populaties. In deze nieuwsbrief, onder de rubriek 'beleidsmakers, beheerders en vrijwilligers aan het woord' leest U hoe de verschillende organisaties hier het komende seizoen aan gaan werken.

	Aantal dieren	populatieomvang
Berghofweide	1	–
Julianagroeve	0	–
Gerendal	10	18
't Rooth	43	58
Wahlwiller	12	16

2

Onderzoekers en beleidsmakers in het veld

Odile Wolfs, gedeputeerde van de provincie Limburg voor natuur laat zich inlichten over de eerste resultaten van de basisbiotopen. Rechts van haar staat Lei Heijkers, links Ben Crombaghs (met net) en Wilbert Bosman.

Eitjes van de geelbuikvuurpad

GROEVE 'T ROTH

De groeve 't Rooth is de enige lokatie waar een nog wat grotere populatie van de geelbuik voor komt. Met nadruk wordt hier de groeve genoemd, en niet alleen het Beschermd Natuurmonument (BN) 't Rooth, dat slechts een beperkt deel van de groeve beslaat.

In april 2000, is het beheersplan voor het BN groeve 't Rooth gepresenteerd. Ankerpoort NV, het Limburgs Landschap en de Provincie Limburg realiseren zich dat de geelbuik alleen door samenwerking te redden is.

Ankerpoort NV is zelfs bereid om ook in het deel van de groeve waar nog exploitatie plaats vindt de belangen van de geelbuik te behartigen. Uiteraard onder de voorwaarde dat dit niet tegenstrijdig is met het bedrijfsbelang. Het verleden heeft echter meer dan eens aangetoond dat de geelbuik juist profiteert van de bedrijfsactiviteit.

De eerste maatregelen in het kader van het beschermingsplan zijn in maart 2000 uitgevoerd. Er zijn twee basisbiotopen aangelegd. Een ervan (pagina 6) werd direct gekoloniseerd, vele tientallen jonge geelbuiken kropen hier vanaf eind juni aan land.

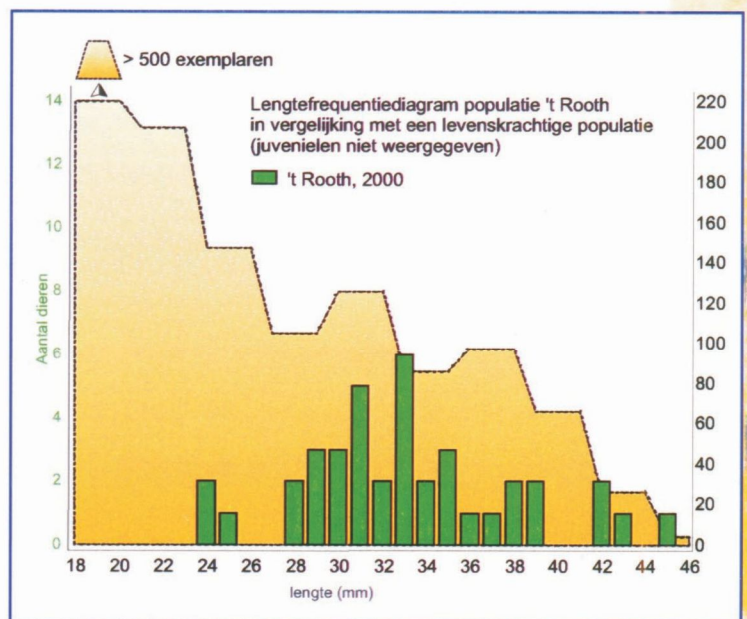
Ook het tweede basisbiotoop werd direct bevolkt. Er vond echter lange tijd geen voortplanting plaats. Dit was vreemd omdat zich hier de grootste concentratie geelbuiken bevond. Het lopende onderzoek bracht aan het licht, dat hier uitsluitend mannetjes voorkwamen en derdejaars dieren waarvan het geslacht nog niet te bepalen was. Vanaf juli werden er gelukkig wel larven gevangen. De meest voor de hand liggende verklaring is dat derde jaars

De groeve 't Rooth vormt een optimaal leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Een beheer gericht op het behoud van de juiste levensomstandigheden is echter noodzakelijk

vrouwtjes toen voor het eerst aan de voortplanting zijn gaan deelnemen. Uiteindelijk is ook hier een tiental jonge geelbuiken geteld.

Naar schatting zijn er in het Rooth circa 200 jonge geelbuiken bijgekomen. In tegenstelling tot de andere lokaties waren hier al vroeg juvenielen op het land te vinden. Ze waren in september, met een lengte tot circa 22 mm, dan ook aanmerkelijk groter dan op andere lokaties.

Larve van de geelbuikvuurpad

WAHLWILLER

Het leefgebied in Wahlwiller bevindt zich op een zeer warme zuidhelling. Uit het onderzoek blijkt dat er ongeveer 16 geelbuiken voorkomen. Er zijn 12 verschillende individuen gevangen, 6 mannetjes en 6 vrouwtjes, in lengte variërend van 34 mm tot 45 mm. Uit de lengtefrequentieverdeling blijkt dat er in 1998 succesvolle reproductie is geweest. Deze hebben de populatie voor uitsterven behoed, immers oudere dieren komen er nauwelijks nog voor. Vrijwel alle geelbuiken zijn waargenomen in twee aaneengrenzende watertjes; een kunststof bak en een klein poeltje.

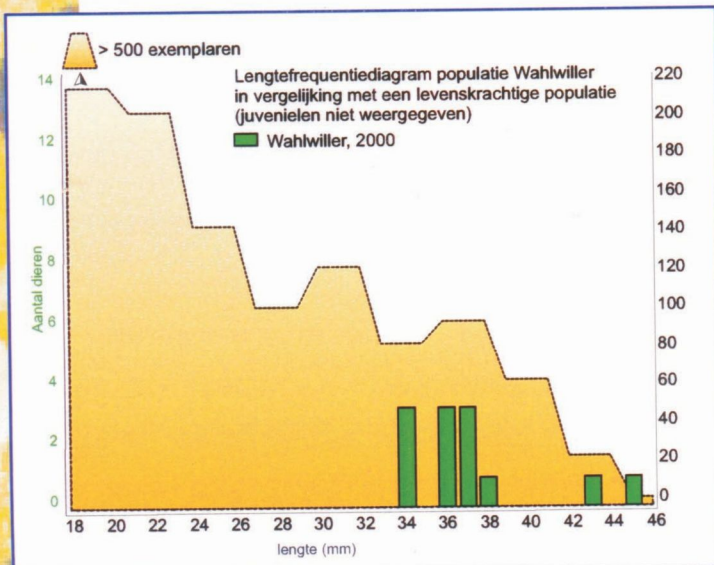
Begin juli bevatte de poel geen water. In de kunststof bak waren toen al (circa 50) larfjes aanwezig. Beide plekken waren overwoekerd door kruidachtigen. Dit kwam mede omdat ze met een schapenraster waren afgezet. Alle rasters zijn eind juli verwijderd. Snoeien en maaien betekende een verdere verbetering van het leefgebied.

Half juli hield ook de poel water. Daarna zijn alleen hier (vrijwel wekelijks) eieren afgezet. Tot eind juli groeiden de larven op beide plekken goed. In de kunststof bak trad echter vanaf eind juli een duidelijke stagnatie in de groei op. Er vond nauwelijks metamorfose plaats. Rond begin augustus zijn daarom de larven in de poel overgebracht. Hier metamorfoseerden ze wel. De opgelopen groei-achterstand was echter duidelijk, in de laatste week van september waren er nog steeds larven aanwezig. Toch is 2000, met naar schatting 200 juvenielen, als een goed voortplantingsjaar voor de populatie in Wahlwiller afgesloten.

4

De kunststofbak voor de uitvoering van de noodmaatregelen (op de achtergrond de palen rondom de poel). De foto hieronder laat de situatie zien ná uitvoering van de maatregelen.

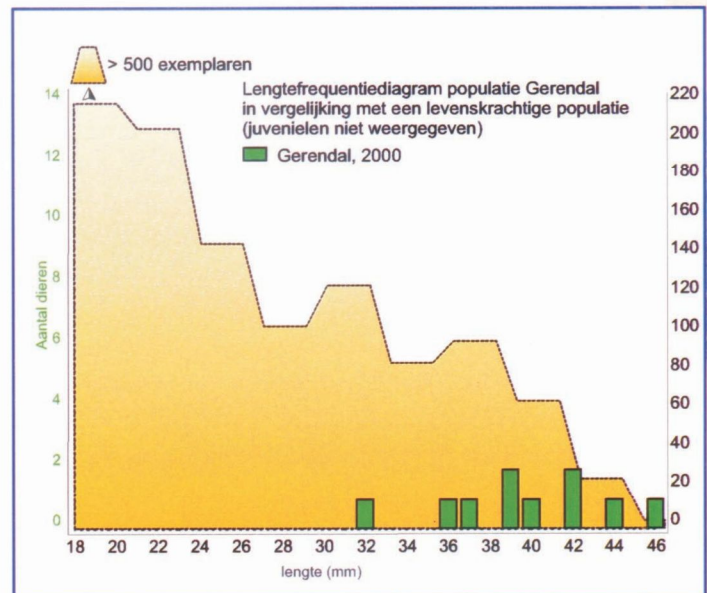
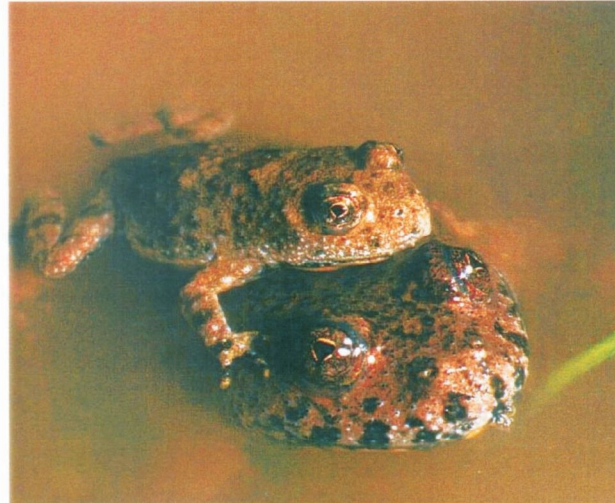

GERENDAL

Het Gerendal is in eigendom van Staatsbosbeheer. Naast voor orchideeën is dit gebied van groot belang voor de geelbuik. Uit het onderzoek blijkt dat we te maken hebben met een sterk vergrijsde populatie. Er zijn slechts 10 verschillende individuen gevangen, 6 mannetjes en 4 vrouwtjes. De dieren zitten geconcentreerd in een relatief klein stukje van het gebied en zwerven veel. Langdurige concentraties van dieren bij één water, zoals in 't Rooth en bij Wahlwiller, zijn hier niet bekend. Uit de lengte-frequentiediagram blijkt dat er in het Gerendal vooral oudere dieren voorkomen, maar liefst 7 dieren zijn gezien hun lengte 4 jaar of ouder, 2 jarige dieren ontbreken.

In twee wateren zijn in 2000 herhaaldelijk eieren afgezet, desondanks viel het voortplantings-succes erg tegen. Maximaal 5 juvenielen zijn er op een dag waargenomen.

De huidige kwaliteit van het Gerendal als leefgebied voor de geelbuikvuurpad kan duidelijk worden verbeterd. Alle poelen waren ingerasterd of onbereikbaar voor vee, hetgeen voor een pionier als de geelbuik een nadeel is. Het volgende voorbeeld van de uitvoering van een noodmaatregel is representatief: op verzoek verwijderde SBB bij een kleine, met lisdodde dichtgegroeide poel, het raster. Geelbuikvuurpadden waren er tot dan toe niet gezien. Een week later was de lisdodde door het vee vrijwel geheel weggevreten en de oevers vertrappt. Er werd een amplex van de geelbuik in de poel waargenomen. De week erna zijn eieren gevonden, de week daarna larven. Geschatte tijd van de beheersingreep: 15 minuten.

Ondanks het feit dat er in 2000 regelmatig eieren zijn afgezet in de poel op de foto hieronder, viel het aantal nakomelingen erg tegen. Onderzoek zal moeten uitwijzen wat hiervoor de belangrijkste oorzaken zijn.

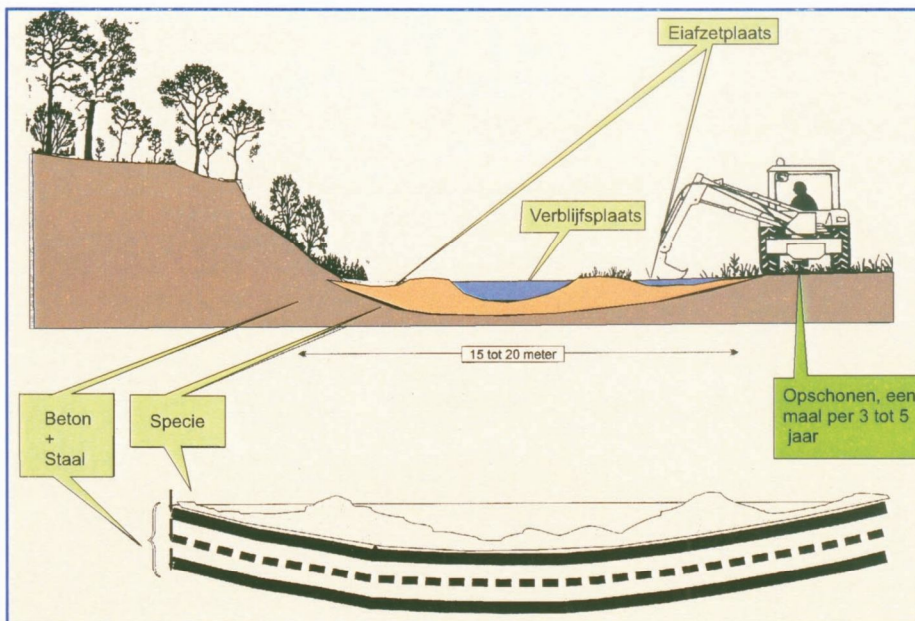

BASISBIOTOPEN VOOR DE GEELBUIKVUURPAD

De constructie bestaat uit een betonnen onderlaag en is opgevuld met 70 cm grond, onzichtbaar en duurzaam. Hierin worden afwisselend enkele grote en kleine waterpartijen aangebracht. De diepste plekken functioneren als verblijfswater voor de volwassen geelbuikvuurpadden. In de ondiepere plasjes worden de eieren afgezet. De ontwikkeling en het functioneren van de deze biotopen wordt de

komende jaren nauwlettend gevolgd. U zult ze in die tijd regelmatig in de nieuwsbrief terugzien. De mergelblokken in de onmiddellijke omgeving van het water zullen binnen enkele jaren begroeid raken en onzichtbaar zijn. Voor zowel de vroedmeesterpad als de geelbuikvuurpad vormen ze uitstekende schuil- en overwinteringsplaatsen.

Basisbiotoop Geelbuikvuurpad

van theorie ...

naar praktijk !

BELEIDSMAKERS, BEHEERDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Lei Heijkers, provincie Limburg

Lei Heijkers is vanuit de provincie Limburg, in samenwerking met het Ministerie van LNV actief betrokken bij de uitvoering van het Beschermingsplan voor de geelbuik- en vroedmeesterpad. De decentralisatie heeft voor de provincie Limburg nieuwe verantwoordelijkheden opgeleverd. In 1999 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg het beschermingsbeleid voor bedreigde soorten een nieuwe impuls gegeven. De nota Natuur & Landschap 2000-2010 voorziet in beleid voor behoud van deze soorten en hun leefgebieden naast het realiseren van de Provinciale Ecologische Structuur (PES). Het doel van dit beleid is om op korte termijn levensvatbare populaties van bedreigde soorten te bereiken. GS stellen jaarlijks 1 miljoen gulden voor de bescherming van bedreigde soorten beschikbaar waarvan 180.000 in 2001 voor de geelbuikvuurpad. Het budget voor bedreigde soorten is door GS met dit nieuwe natuurbeleid vertienvoudigd. Een projectvoorstel voor de vroedmeesterpad, uit te voeren in 2001, is voor goedkeuring in behandeling bij GS. Leidend bij de

bestedingen voor het behoud van soorten is de lijst van prioritaire soorten die GS om de twee jaar bijstelt. Daarnaast ontvangt GS van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij jaarlijks circa 350.000 gulden voor uitvoering van soortenbeschermingsplannen zoals van: geelbuik- en vroedmeesterpad, de hamster en de knoflookpad. Dit budget is sinds 1995 verviervoudigd. Daarmee is jaarlijks in totaal 1,35 miljoen gulden voor bescherming in Limburg beschikbaar. De landelijke soortenbescherming van het Ministerie van LNV sluit nauw aan op de programmering van de Provincie Limburg. Op landelijke schaal beschikt het ministerie van LNV per jaar in totaal over 4 miljoen gulden voor soortenbescherming. Een jaarprogramma voor de soortenbescherming wordt telkens opgesteld in overleg met het Provinciaal Faunaoverleg en de landelijke Klankbordgroep Soorten. Zo leveren diverse doelgroepen vanuit de natuur- en de soortenbescherming maar ook van het terreinbeheer en de landbouw een belangrijke bijdrage aan de bescherming van bedreigde soorten waarover GS en de regiodirectie Zuid van LNV, in de persoon van Rolf Ruks de regie voeren.

Jo Langeweg, Ankerpoort NV

Bij het verschijnen van de eerste nieuwsbrief geelbuikvuurpad & vroedmeesterpad willen wij niet achterblijven om ook onze visie hierop aan het papier toe te vertrouwen. Binnen de belangen van onze bedrijfsvoering hebben ook wij hart voor de natuur en werken wij graag mee aan het in stand houden van belangrijke flora en fauna. Vooral de kalksteengroeves blijken voor bepaalde soorten uitermate geschikt te zijn. Zaken als klimatologische omstandigheden, temperaturen, het afgesloten karakter, dus het ongestoord kunnen gedijen en meerdere zaken zorgen er voor dat steeds meer spontane ontwikkelingen plaatsvinden in de mergelgroeves.

Toen ik twee jaar geleden werd verzocht om mee te werken aan een beheersplan voor de groeve 't Rooth wist ik niet precies waar ik aan begon.

De groeve 't Rooth vormt een optimaal leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Een beheer gericht op het behoud van de juiste levensomstandigheden is echter noodzakelijk

Maar nu dit plan al geruime tijd afgerond en in werking is moet ik zeggen dat exploitatie en natuurontwikkeling, in goed onderling overleg, uitstekend samen kunnen gaan. Ankerpoort heeft toen ingestemd met een intergrale begrazing in de hele groeve, dus ook buiten de begrenzing

van het Beschermd Natuurmonument. Als men respect weet op te brengen voor elkaars doelstellingen kunnen wij samen zeer veel betekenen voor natuurontwikkeling in kalksteengroeves zonder elkaar voor de voeten te lopen. Een van de voorbeelden in deze is natuurlijk de reddingsoperatie van de geelbuikvuurpad. In onderling overleg is gekozen voor het aanleggen van zogenaamde basisbiotopen. Het resultaat ervan is zeker dit jaar duidelijk geworden. De vele tientallen jonge geelbuikjes die ik dit jaar geboren heb zien worden hebben ook mij enthousiast gemaakt.

Ankerpoort zal dan ook haar medewerking verlenen aan het aanleggen van twee basisbiotopen buiten het beschermd gebied en wel in een zonnig gelegen graslandje waar lang geleden de breekinstallaties hebben gestaan en op een eveneens zonnig plek langs een locatie die het "mergelbroodje" wordt genoemd. Bekeken zal worden om beide biotopen, op ons voorstel, met natuurlijke materialen (löss) te maken. Dit is een van de manieren waarop wij willen meewerken aan de verdere ontwikkeling van de natuur en instandhouding van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in juni 2001.

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Geelbuikvuurpad in een Limburgse Wijngaard.
- Limburgs Landschap gaat werken aan verbindingzones voor de geelbuikvuurpad.

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van:
provincie Limburg en het Ministerie van LNV directie Zuid
en is verkrijgbaar bij:

Provincie Limburg, afdeling Groen
Tel: 043 - 389 99 44 Email: n.h.g.sassen@prvlimburg.nl

Provincie

Limburg

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Redactie

Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres

Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Natuurbalans@sci.kun.nl

Lay-out

Bureau Natuurbalans- Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Wissel, Ooij

Oplage: 250 exemplaren

Foto's

B. Crombaghs, W. Bosman, P. van Hoof & R. Krekels